

Muuttuvatko asenteet feminismiiä kohtaan Venäjällä?

Lännessä ja Venäjällä on jo pitkään keskusteltu siitä, ovatko feministiset ideat vieraita jälkisosialistisissa yhteiskunnissa, missä määrin feministit ovat kyenneet rakentamaan omaa politiikkaansa näissä maissa ja miksi Venäjällä ja Itä-Euroopassa ei ole syntynyt läntiseen ”toiseen aaltoon” verrattavaa naisliikettä. Keskustelu feminismistä ”länsimaisena” ja ”vieraana” usein jättää huomiotta venäläisen feminismin ja naisliikkeen historialliset juuret, jotka voidaan paikantaa 1800–1900 -luvun vaihteeseen. Naisten julkiseen liikehdintään ja keskusteluun ”naiskysymyksestä” osallistui tosin vain koulutettu väestö, ja se oli siinä mielessä elitististä. Vallankumouksen ja Neuvostoliiton perustamisen myötä venäläisen naisliikkeen siteet kansainväliseen naisliikkeeseen kuitenkin katkesivat. Neuvostoliittolainen tasa-arvopolitiikka johti yhtäältä naisten oikeuksien tunnustamiseen, mutta toisaalta se myös vahvisti patriarkaalista järjestystä ja instituutioita muun muassa naisten kaksoistaakan muodossa. Naisilla oli toisaalta velvollisuus osallistua tuotantoelämään ja toisaalta heillä oli päävastuu perheestä ja kotitaloudesta.

Miten feminismi sitten ymmärretään venäläisessä julkisessa keskustelussa nykyään? Millaisia merkityksiä feminismiin ja feministeihin liitetään? Feminismin leimaaminen Neuvostoliitossa porvarilliseksi ja kaikkiin puolin sopimattomaksi

näky yhä tänäänkin venäläisessä poliittisessa keskustelussa, jossa feminismillä ei ole juuri sijaa. Suurin osa venäläisistä riippumatta sukupuolesta, luokasta ja etnisestä taustasta ei tiedä juuri mitään feminismistä, ja vielä vähemmän venäläisestä feminismistä. Samoin tuntuu valitsevan laaja konsensus siitä, ettei feminismiä tarvita poliittisella agendalla. Julkiset diskurssit lähinnä toistavat stereotyyppisiä näkemyksiä feministeistä, eikä niillä ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Feministit leimataan julkisuudessa ”lunnunpeläteiksi” ja media pilkkaa toistuvasti nimettömiksi jäävien feministien ”järjettömiä poliittisia aloitteita”. Tässä asenneilmastossa harva haluaa profiloitua feministinä. Venäläiset naisjärjestötkin ovat usein halunneet asemoida itsensä nimenomaan naisjärjestöinä eikä feministisinä järjestöinä. Kaikesta huolimatta uskomme, että asenteet feminismiä kohtaan alkavat Venäjällä pikkuhiljaa muuttua. Opettaessamme yliopistolla naistutkimuksen kursseja viisi vuotta sitten tyypillinen opiskelijoiden reaktio oli ironisten kommenttien ja vitsien ryöppy. Sen sijaan nykyään suuri osa opiskelijoistamme ottaa feminismin vakavasti ja on kiinnostunut siitä. Kysyimme 38 Tverin valtionyliopiston 17–19 -vuotiaalta opiskelijalta (34 naiselta ja 4 mieheltä) heidän näkemyksiään feminismistä. Heistä 33 ei ollut koskaan opiskellut naistutkimusta. Valtaosa

opiskelijoista katsoi, että Venäjällä on olemassa feministinen liike, mutta lähes yhtä moni myös tunnusti, ettei tiennyt miten feminisismi ilmenee yhteiskunnassa; heillä ei ollut siitä henkilökohtaista kokemusta. Osa naisopiskelijoista mainitsi feminismin ilmentymänä sen, että naiset ajavat autoa ja toimivat taksinkuljettajina paljon aiempaa enemmän. Suurin osa opiskelijoista myös katsoi, että feminismillä on enemmän jalansijaa länsimaissa kuin Venäjällä. Varsin kiinnostavaa on kuitenkin se, että valtaosa opiskelijoista suhtautui feminismiin positiivisesti ja katsoi, että sitä tarvitaan Venäjällä. Sen sijaan opiskelijoiden mukaan feminismin vaikutus venäläisessä yhteiskunnassa ja politiikassa on vielä vähäistä.

Yhtäältä on kiinnostavaa, että myös opiskelijat, jotka eivät ole opiskelleet naistutkimusta, suhtautuvat feminismiin pääosin myönteisesti. Toisaalta, tämä myönteisyys on myös yllättävää siinä mielessä, etteivät opiskelijat tienneet juuri mitään feminismistä. Tämä tiedon puute voidaan nähdä osoituksena venäläisen feministisen liikkeen heikkoudesta. Kuten eräs opiskelijoistamme totesi, ”Venäjällä on feministejä, muttei vielä feminismiä”. Se, voidaanko yhteiskunnassa

vallitseva ”antifeministinen konsensus” purkaa, riippuu paljolti siitä, pystyvätkö feministit Venäjällä yhdistämään voimansa ja tuottamaan poliittisen toimintaohjelman, joka puhuttelee nuorta sukupolvea ja pystyy hyödyntämään nuorten myönteisyyttä feministisiä ideoita kohtaan.

A n n a B o r o d i n a &
D m i t r i B o r o d i n

Kirjoittajat toimivat tutkijoina Tverin valtiopiston naistutkimuksen ja naishistorian keskuksessa.